

ספר במקי הלכות

הלכות אשות
חלק ראשון

עם ביאור יד דוד והוא מקור בית אב להלכה

ר"ז בשם ר"א כל תורה שאין לה בית אב
אינה תורה (יהלמי ספרים ס' ס"ז ע"ב)

עם

קונטרס אודון חלק אחד מספרי שאילת דוד קבץ שרת שהשבתי להלכה ולמעשה.
וביאור פניות הש"ס השייכים להענינים שבאו בספרי זה.
וגלוי זה קונטרס המקראות שרת הלכה למעשה בדיני מקוה.

מאת

דוד בן הרב החרי"ב ר' שמואל ז"ל פרידמאן
חונה פק"ק קארלין.

הוצאת גרוסמן פאבלישינג הויז

Published and Distributed by
E. GROSSMAN'S PUBLISHING HOUSE
75 NORFOLK STREET
NEW YORK 2, N.Y.

דפוס

אברהם יצחק פריעדמאן

ניו-יארק נ. י.

לחמך בקדושין דרבנן ונתגרשה בעודה קטנה שמוחרת לחזור לו ולי נראה דאסורה לחזור לו דהטעם דקיי"ל שם דמילין דמכריס לא מבטל גט ידיה משום דמכרה כרמיומיו וקריומיו ואילו ומאכש ומייתי לה וזה הטעם שייך גם בנתגרשה ממנו בנידושי מורה ועוד דיע' הדבר לחובא

סם מעשה גמור והגירושין אינו מעשה כלל לכן אינו יכול לגרש וגם זה הוא בספק להירושלמי ובעיני שנסתפק בבלי לר"א אם יכול לגרש או לא ועפ"י יבוא בירושלמי שם חיקף שלאט ר"א לר"י אשמו של חרש [לפנינו כתיב גם של שוטה אבל כבוד הדבר שזה ט"ס דבשוטה לא

דאם נתגרשה ממנו בנידושי דרבנן האסר להחזיר לו ואם נתגרש בנידושי דאורייתא מהיה מותרת לחזור לו ואין למדין מחרס אחד על חזירו מפיקה על חרש או מפקחה על חרש אבל שם בהקטנה הא שאלם יקדשה עמה לאחר הגט ויגרשנה בהגירושין שם מדרבנן וסלך ותנשא לאחר ותתגרש ממנו האסר להחזיר לו ובשלא קדשה עמה ואין עליה אלא קדושי גירושין מורה וסלך ותנשא לאחר לא תאסר לחזור אל לחמך כן תעשה דברי חז"ל לחובא ע"כ לדעתו כבוד דהקטנה שנתגרשה בנידושי מורה ונתקדשה בקדושין דרבנן ונתגרש' או מיאכזה אסורה לחזור לו ודוק בזה: (שם) (שם) (שם) אשמו של חרש שהלך בעלי למדה"י ובאו ואמרו לה מת בעליך והלכה ובשאת לחרש או לפקה ואח"כ בא בעלה החרש תלך מזה ומה ואם ירדה ממנו קודם שגירשה הראשון אין הולד ממנו כמור וכמו כן אם החזירה החרש קודם שגירשה הפקה וירדה ממנו אין הולד ממור (שם) פיקחת אשתו של פיקח שהלך בעלה למדה"י ובאו ואמרו לה מת בעליך והלכה ונשאת לחרש ואח"כ בא בעלה הפקה תצא מזה ומה והולד שיכדה מהחרש קודם שגירשה הפקה כמור מן ההורה והולד שיכדה מן הראשון אף קודם שגירשה החרש אינו כמור וכמו כן הולד שיכדה מן החרש לאחר שגירשה בעלה הפקה ג"כ אינו כמור (שם) שוטה שקידש הפיקחת או פיקח שקידש שוטה אין כאן קדושין ככל לא מדברי תורה ולא מדברי מופרים:

הלכה י (שע) מרים שקידש בין מרים חמה ובין מרים אדם

ממנו ממור וכו' פקחה אשמו של פקח שהלך בעלה למדה"י ט' ואח"כ בא בעלה הפקה תלך מזה ומה כו' והולד שטולד מן הראשון וכמו כן הולד שטולד מן החרש לאחר שגירשה בעלה הפקה ג"כ אינו ממור. עיקר הדין דתלך מזה ומה הביאו הרמב"ם בפ"י מה"ג ה"ה ונתבאר הדברים בירושלמי דיבמות שהבאתי בלוחיות הקדומות ולגיל בפ"ג אות קפ"א ביארתי דברי הירושלמי עם כל הדינים היוצאים ממנו עיי"ש ותמלך כל דבריו בזה מבוארים כהוגן להלכה למעשה: (שם) פיקח שקידש שוטה או שוטה שקידש פיקחת אין כאן קדושין לא מדה"י ולא מדר"ס. כנפטר שם ביבמות (דף ק"ג א') בעיני זה גדר השוטה שלא נחוש לקדושי עיני מ"ש לגיל בלוחיות קס"ה עד אות קע"ג לפנין עדות ומפס דין לענין קדושין כי לריך להתיישב בזה מאור ואי אפשר לבאר על הכתוב מינו כמו שכתב הרמב"ם בפ"ט מהלכות עדות ה"ז והתכוון בעת מעשה בעיני זה:

הרבה י (שע) מרים שקידש בין מרים חמה ובין מרים אדם וכן איילוטי שנתקדשה הרי אלו קדושין גמורים. הדין הזה כבוד הוא דאף דמרים אדם נכלל בו גם פטוה דכא שהוא בלא יבוא מכ"ז הא קיי"ל דקדושין מופסין בחייבי לאוין וכן פסק הרב ז"ל לקמן בהלכה י"ד והיא הלכה רווחת ביבמות (דף י"ב) ואי חייבי לאוין נינהו אמאי אין לה עליו כלום (ובדף י"ד) בני חייבי לאוין כשרים נינהו (ובדף כ"ב) מסתברא חייבי לאוין חפסי בה קדושין וכו' (ובדף כ"ג א') אמר רב פפא חייבי לאוין חפסי בה קדושין דכתיב כי חסין לאיש וכו' (ובדף מ"ד ב') דין מחזיר גרושתו וכו' י"ש לו בה קדושין ולריכה הימנו גט וכן שם (בדף מ"ה) ה"מ מחייבי לאוין דחפסי בה קדושין וכן (בדף מ"ט א') במשנה ר"ש החימי אמר כל שחייבין עליו כרת והלכה כדבריו וכן בהסוגיא (דף פ"ד א') ובדף ל"ב א') זו דברי ר"ע דאמר אין קדושין מופסין בחייבי לאוין אלא כל חמיי אומריס אין ממור מיבמה לשוק וכו' ובבבבבות (דף כ"ט ב') ובקדושין (דף ע"ו ב') סתמא דמשנה שם כל מקום שיש קדושין ויש שבייה וכל

שנתקדשה בכיאה אין הקדושין גמורין מן התורה אלא מדברי סופרים (שם) ואין עליו אפיקו אשם תלוי (שם) וכ"ש שכנסה ברמיזה כך יכור להוציאה ברמיזה (שם) לפיכך אם בא פיקח וקידש אשת חרש הפקחה ה"ז מקודשה לשני קדושין גמורים ונותן גט והיא מותרת לבעלה החרש (שם) אשתו של חרש שגירשה החרש ברמיזה כדניו והלכה ונשאת לפקה או לחרש אחר וגירשה אסורה לחזור לבעלה החרש מותרת לחזור שגירשה והלכה ונשאת לחרש וגירשה מותרת לחזור לבעלה הפקה (שם) אשתו של חרש שהלך בעלה למדה"י ובאו ואמרו לה מת בעליך והלכה ונשאת לחרש או לפקה ואח"כ בא בעלה החרש תצא מזה ומה ואם ירדה ממנו קודם שגירשה הראשון אין הולד ממנו כמור וכמו כן אם החזירה החרש קודם שגירשה הפקה וירדה ממנו אין הולד ממור (שם) פיקחת אשתו של פיקח שהלך בעלה למדה"י ובאו ואמרו לה מת בעליך והלכה ונשאת לחרש ואח"כ בא בעלה הפקה תצא מזה ומה והולד שיכדה מהחרש קודם שגירשה הפקה כמור מן ההורה והולד שיכדה מן הראשון אף קודם שגירשה החרש אינו כמור וכמו כן הולד שיכדה מן החרש לאחר שגירשה בעלה הפקה ג"כ אינו כמור (שם) שוטה שקידש הפיקחת או פיקח שקידש שוטה אין כאן קדושין ככל לא מדברי תורה ולא מדברי מופרים:

ג"כ לא חיישין לה כלל דלא הוה הקדושין אלא מדרבנן ולכן השמיטו הפוסקים החילוק הזה כלל וזה ברור לדעתו: (שם) ואין חייבין עליה אפילו אשם תלוי. זה ג"כ פשוט דהא חנן קיי"ל כרבנן דר"א גבי תרומה וכן מהקטנה הירושלמי ה"ל דלא הוה אלא קדושין דרבנן: (שם) כשם שכנס ברמיזה וכו'. מבואר בגמרא שם וכפי שביארתי בלוחיות דקיי"ל כרבנן דר"א דתרומוה: יכול לגרשה אם בא פקח וקידש אשת חרש הפקחה ה"ז מקודשת (שם) לפיכך אם בא פקח וקידש אשת חרש הפקחה ה"ז מקודשת לשני קדושין גמורים ונותן לה גט ומוחרת לבעלה החרש. דין זה נתבאר בירושלמי דיבמות בפרק חרש ה"א והבאתי ופירשתי לגיל בפ"ג אות קפ"א עיי"ש מ"ש בזה ונראה לי דדוקא בנתקדשה לאחר אמרינן דמגרש השני ונשאת הראשון אבל בנשאת לו ל"מ בנבעלה ג"כ דודאי אסורה על הראשון דהא מדרבנן עשו קדושין לקדושין גמורים והרי היא כח"א ונאכרת לו אם וינחה וכמו שיכתבא לפנינו בלוחיות שם"ד דין אשמו של חרש שהלך בעלה למדה"י ונשאת לפקה ואם לא הימה נאכרת עליו בזינתה כמור אין סבירא לאסרה עליו בנשואי טעות אלא אפילו בנכנסה לחופה ולא נבעלה נראה לי ג"כ דקנסינן לה להאסר על שניהם דלא עדיפא מנשאת בטעות דלקמן בלוחיות שם"ד אף שיש מקום להתקדש בזה קלח כן נראה לי בזה וכן נראה מדקדוק לשון הירושלמי ובא אחר וקדשה כו' גירשה וכו' ועיין בד"ס (סימן מ"ד ס"ק ב'): (שם) אשמו של חרש שגירשה החרש והלכה ונשאת לחרש או לפקה אסורה לחזור לבעלה החרש פקחה אשתו של הפקה וכו'. כל זה כתבו הרמב"ם בפ"י מה"ג ה' ט"ז ונתבאר מן הירושלמי דיבמות ה"ל והבאתי לגיל בפ"ג אות קפ"א עיי"ש מ"ש בזה ונקטו הירושלמי וכן הרב ז"ל דין זה כהלכה ונשאת משום רבותא דאשמו של פקח שלא נאכרת אף ע"י נשואי החרש דכיון דמן החורה אין הקדושין חלין כלל הוה כמו שזכרנו לאחר שנתגרשה דמוחרת לחזור לו. א"ה עיין בח"מ (סימן י')

ובכח הסוגיא פס (ובסנהדרין דף כ"ג א') ופסוק הוא וכן מה שאינו ראוי להוליד זה אינו שייך לקדושין כמבואר ביבמות (דף פ"ט ב') שחולצין לאשתו וכן פס (דף פ"א) כהן סרים חמה שנשא בה ישראל מלכילה במרומה ופסוק הוא וכן איילוניות מבואר ביבמות (דף י"ב א')

שנחלקו פס כהכיר בה אם שפרט לרעה כרי דקדושין תופסין בה וכן בסנהדרין (דף ס"ט א') בגמרא פס ודילמא איילוניות הוא ואלדעתא דכתיב לא קידש ומתוך בדקבל עלי' עיי"ש מבואר הדיבא דקידשה אלדעתא דהיא איילונית היא

א"א גמורה ופסוק הוא: (שעה) ב"א כשהכירו בהם. ר"ל שהיא הכירו שהיא סרים והוא הכירה שהיא איילונית אבל אם לא הכירו בהם ר"ל שהוא לא הכיר בה שהיא איילונית והיא לא הכירה בו שהוא סרים אדם ר"ל פלוט דכה שאסור לבוא בקבל או סרים חמה אם הוא שחוף לגמרי וכדומה ה"ז קדושי ספק ודנים בזה להחמיר ככל דני ספק קדושין. הנה בדן איילונית שלא הכיר בה דעה ה"ס' ביבמות (דף ב' ב') ב"ד"ה או שנמאלו וכו' דאינה לריכה אפילו גם דמסתמא אין אדם מהפיים במוס גדול כזה ולזה הסביר הסתם הרא"ש פס ובכתובות בפרק המדיר דוראי איילונית אינה לריכה גם אפילו מדרבנן וכל ראייתם היא מהך דקתני במשנה דביבמות פס דנמאלו איילונית לרומיהן מותרות ואם היו לריכין גם אפילו מדרבנן הינה לרעה חולצת אך אין זה מוכרח והר"א מברגיל פס תירץ דהמשנה איירי כשהכיר בה הפעל שהיא איילונית והקפיד חיבף לכן אינה לריכה גם אפילו מדרבנן דהא איגלאי מילתא לפנינו חיבף שנודע לו שמקפיד הנהו בזה ולכן בעלו הקדושין משא"כ כשמת ולא הכיר בה מהיים חיישינן שמא אם היה כהנים לא היה מקפיד ע"ז ר"ל דחיבף כשה"י נודע לו היה מגלה דעתו למי שאלו מקפיד בזה והגילוי דעה בזה ה"י מועיל לעשות הקדושין למפרע כ"ל בספרת הר"א מברגילאל דמדמה לה לדינא דריכה לו מהנה ע"י אחר ומיבף בששמש מיהא דמהני לבטל הריכה וכמו כן אם נתלזה חיבף בששמש עיין מ"ש בפ"ג ב"א ק"ג. וק"ד בענינים אלו] וזה למפרע וסברתו דזה אין דבר ברור ש"ל שרוב בני אדם מקפידין על זה ומיעוט אין מקפידין לכן כשגילה דעתו שהוא מן הרוב נהבטלו הקדושין וכשגילה דעתו שהוא מן המיעוט הדבר ספק אם מהני גילוי דעתו לעשות הקדושין ודאין ולדעתה נראה להכריע כן. ולכן לריכה גם מספק ובהו יסורן קושיית הסו"ם דס מהא דר"מ סובר דקתנה אינה מהייבמת שמא תמלא איילונית דהיה בזה חשש איסור תורה דר"מ דחושש למיעוטא חושש בזה ב"כ שמא הוא מן המיעוט שאינן מקפידין בזה וכן המשנה דכתובה דקתני אין לה כתובה ולא קתני אינה לריכה גם איירי באופן שלא גילה לנו דעתו חיבף כשנודע לו אם הוא מן המקפידים על זה או לא ולכן לריכה גם אך כתובה אין לה כ"ז שלא טרע לנו בזיכור שהוא אינו מן המקפידים על מוס זה או כמו שאכתוב לפנינו בדעה הרמב"ם דאף שאינו מקפיד עכ"ז כיון שלא קיימה לאח"כ אין לה כתובה עיין במה שאכתוב לפנינו בזה ומה שהקשה עליו מהתוספתא דקתני וכו'ן

שנמאלו איילונית בין בחיי הפעל ובין לאחר מיתת הפעל לרומיהן מותרות דמוכח דאף היכא דלא דעינן דעתו עכ"ז אין בה אפילו ספק קדושין ג"כ יש לומר דכשאם יהיה יכול להקפיד חיבף כשנודע לו שהיא איילונית כמו כן היא ג"כ יכולה למחות ולבטל הקדושין וכמו בכל מקח שיש בו מוס דיכולים שניהם לחזור בהם דכיון דהלוקח יכול לחזור בו גם המוכר יכול לבטל המכר (א) ולכן כיון דחיבף שנודע לה שהיא איילונית אומרת שמקפדת בזה ואין רלוונה בכלל בקדושין כאלו שיהיו תלוים בדעתו אם לקיימה ואם לבטלם נהבטלו ולכן לרומיה מותרות כן נראה לי בזה ומה שרובה בגמרא בקדושין (דף מ"ט ב') לומר דהטעם על המשנה דכולם שאמרו בלבי היה להקדש לו דאינה מהקדשט משום דדברים שבלב לא הוו דברים היינו לבטל הקדושין אף אם הוא ג"כ יסכים לזה ואי"ה לקמן בפרק שביעי בשנין ביטול התנאים אחרים בזה אבל במה ולא נודע לו וכן היא חיבף כשנודע לה אמרה שלא הינה מקפדת בזה ה"ז ספק קדושין ודוק ב). וכן הרמב"ם בפרק כ"ד שפסק דהגוסא איילונית שלא הכיר בה יש לה תוספת מוכרח דקדושין קיימים דאם נימא דקדושין נהבטלו איך יהיה לה תוספת אלא דהעיקר דאיירי שחיבף כשהכיר בה עלה בדעתו שאינו מקפיד בזה ולכן כיון דלא נהבטלו קדושיה יש לה תוספת שהקנה לה מדעתו אבל כתובה שמכמים תקנו לה וכיון שבעת שכתב לה לא היה מחויב שהוא יכול למחות כשנודע לו שהיא איילונית ויתבטלו הקדושין לא נחייב או בכתובה וכיון שלא נחייב בה בעת כתיבתה גם עתה אין החיוב חל עליו כלל ולא דמיא לדין קטן שקידש דאם קיימה לאחר שהגדיל ככתובה קיימה דאם כיון דמקיימה לאחר כן אכן סהדי דרובה לחייב עלמו בלב שלם עתה בכל כתובה ומחייב לה בזה דמקיימה עכשיו ואף האיילונית כן אם יקיימה לאחר שנודע לו שהיא איילונית יחייב גם בעיקר ככתובה עיין בהר"ג בפרק אלמנה ניונות מ"ש בזה אבל אם אינו מקיימה לאחר שנודע לו שהיא איילונית אף שגילה דעתו שהוא אינו מקפיד ע"ז ולריכה גם מן התורה עכ"ז בכתובה לא נחייב דמכמים לא חייבוהו בזה כיון שיכול להקפיד ולבטל הקדושין וכל חקתם הוא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוסיף והכא ה"י יכול להקפיד ולהוסיף שיאמר שמקפיד הנהו בזה ובעלי שיסה הראשונה יטערו לומר דאיילונית באמה כשלא הכיר בה כלל אין לה אפילו תוספת וכשיטת הראב"ד ו"ל אבל רוב הפוסקים הסכימו דגם לאיילונית שלא הכיר בה יש לה תוספת ואמה שכן נמלא מפורש בירושלמי דפרק המדיר הלכה ה' [א"ה לפנינו שם בירושלמי הגירסא אינה מבוררת כ"ל] וכיון שהוסכם זה לרוב הפוסקים שיש לה תוספת כתובה ברור הדברים שאין הקדושין מהבטלים כלל דאיך שייך תוספת כתובה כיון שאינה אשמו כלל (ג) וק"ו ס' דברים נמאלו בה מותין דקיי"ל דאין לה כתובה ולא תוספת כמבואר בהרמב"ם בפרק כ"ה ה"א וכן מוכח מלשון הגמרא דכתובות (דף ק"א) נשים שאמרו חכמים יולאם שלא בכתובה כגון מוכרת על דם ומכרומיה אין להם אפילו תוספת ומכרומיה פס נמאלו עליה דברים

ואם לבטלם נהבטלו ולכן לרומיה מותרות כן נראה לי בזה ומה שרובה בגמרא בקדושין (דף מ"ט ב') לומר דהטעם על המשנה דכולם שאמרו בלבי היה להקדש לו דאינה מהקדשט משום דדברים שבלב לא הוו דברים היינו לבטל הקדושין אף אם הוא ג"כ יסכים לזה ואי"ה לקמן בפרק שביעי בשנין ביטול התנאים אחרים בזה אבל במה ולא נודע לו וכן היא חיבף כשנודע לה אמרה שלא הינה מקפדת בזה ה"ז ספק קדושין ודוק ב). וכן הרמב"ם בפרק כ"ד שפסק דהגוסא איילונית שלא הכיר בה יש לה תוספת מוכרח דקדושין קיימים דאם נימא דקדושין נהבטלו איך יהיה לה תוספת אלא דהעיקר דאיירי שחיבף כשהכיר בה עלה בדעתו שאינו מקפיד בזה ולכן כיון דלא נהבטלו קדושיה יש לה תוספת שהקנה לה מדעתו אבל כתובה שמכמים תקנו לה וכיון שבעת שכתב לה לא היה מחויב שהוא יכול למחות כשנודע לו שהיא איילונית ויתבטלו הקדושין לא נחייב או בכתובה וכיון שלא נחייב בה בעת כתיבתה גם עתה אין החיוב חל עליו כלל ולא דמיא לדין קטן שקידש דאם קיימה לאחר שהגדיל ככתובה קיימה דאם כיון דמקיימה לאחר כן אכן סהדי דרובה לחייב עלמו בלב שלם עתה בכל כתובה ומחייב לה בזה דמקיימה עכשיו ואף האיילונית כן אם יקיימה לאחר שנודע לו שהיא איילונית יחייב גם בעיקר ככתובה עיין בהר"ג בפרק אלמנה ניונות מ"ש בזה אבל אם אינו מקיימה לאחר שנודע לו שהיא איילונית אף שגילה דעתו שהוא אינו מקפיד ע"ז ולריכה גם מן התורה עכ"ז בכתובה לא נחייב דמכמים לא חייבוהו בזה כיון שיכול להקפיד ולבטל הקדושין וכל חקתם הוא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוסיף והכא ה"י יכול להקפיד ולהוסיף שיאמר שמקפיד הנהו בזה ובעלי שיסה הראשונה יטערו לומר דאיילונית באמה כשלא הכיר בה כלל אין לה אפילו תוספת וכשיטת הראב"ד ו"ל אבל רוב הפוסקים הסכימו דגם לאיילונית שלא הכיר בה יש לה תוספת ואמה שכן נמלא מפורש בירושלמי דפרק המדיר הלכה ה' [א"ה לפנינו שם בירושלמי הגירסא אינה מבוררת כ"ל] וכיון שהוסכם זה לרוב הפוסקים שיש לה תוספת כתובה ברור הדברים שאין הקדושין מהבטלים כלל דאיך שייך תוספת כתובה כיון שאינה אשמו כלל (ג) וק"ו ס' דברים נמאלו בה מותין דקיי"ל דאין לה כתובה ולא תוספת כמבואר בהרמב"ם בפרק כ"ה ה"א וכן מוכח מלשון הגמרא דכתובות (דף ק"א) נשים שאמרו חכמים יולאם שלא בכתובה כגון מוכרת על דם ומכרומיה אין להם אפילו תוספת ומכרומיה פס נמאלו עליה דברים

- (א) הגדה ועיין בחו"מ (סי' רכ"ז ור"ל) ואף להפולקים וסוברים דיכול הלוקח לומר לחכי מקבל המוס עכ"ז יודה הכא דאם הוא המוכר ידע מהמוס ועכ"ז מבר משא"כ הכא שהאשה ג"כ לא ידעה שהיא איילונית ועוד דאם מה איכפת ליה למוכר אם הלה רוצה בזה אבל הכא יכול להיות שלא הינה רוצה להפקדש אם הינה רוצה יודעת שהיא איילונית דכיון שלא חלד תהיה אללו כוונת דוק :
- (ב) הגדה ובה א"ש דלא תקשה עליו מהמשנה דגיטין (דף פ' א') וכל עריות שאמרו לרומיהם מותרות הלכו ונשאו לאחר ואח"כ נמאלו איילונית תלג מזה ומזה וכו' דבה"ג ה"ה עכ"פ ספק וא"כ עבדא איסורא דאורייתא :
- (ג) הגדה אף שמדברי הר"ג פס במשנה משמע דא"ל גט ואשפ"כ יש לה תוספת וכן משמע מהרא"ש בפ"ק דיבמות (סימן ג') שסובר בזה כהתוספתא דרך דפ' א"ג דקתני בה דאיילונית אין לה כתובה אינה לריכה גם כן גם ואשפ"כ יש לה תוספת ויתבאר א"ה בפ"א א"ה :

גדרים ומומין וכן בירושלמי צפרק המדיר שם פ"י אמר כל המשניות מחובבות במשנתו עיין שם במפרשי אף שזריכה גט בקדשה סהם ולא כנסה כמבואר בירושלמי דכתובות פרק המדיר הלכה ז' ובקדושין הלכה ד' דבטי לר"ל אם קדשה סהם וגירשה מן האירוסין אם יש לה כתובה ומחיק שם מן המשנה דהו כה מומין ועודה צדית אביה דאין לה כתובה [א"ה ביאור דברי בירושלמי הוה יבא לפנינו צפרק ז' א"ה ועיין במוס' כתובות (דף ע"ב) ד"ה ע"מ שנחלקו בזה בשני הסידורים שם ולפינו צ"ל נאריך בזה] מש"כ האילוניות אם היה המוס גדול כ"כ שלא היחה לריכה אפילו גט כפי דעה בעלי סברא זו דודאי לא היה לה אפילו חוספת. ומה שחלק הר"י בין מומין לאילוניות משום דבמומין היחה יודעת והוא לא ידע ועלה רמיה לאילוניות מש"כ באילוניות הא גט הוא לא ידעה מלבד שהרמב"ם חולק בזה שהרי גט בדין אשה הרואה דם מחמת חשמיש פסק ג"כ שאין לה אפילו חוספת אף שהיא לא היחה לריכה לידע מזה כלל גם לשון המשנה דקמלי אילוניות סתמא משמע אף באופן שהיחה יכולה להכיר קנה ולמוש לשמא תהיה אילוניות שהיה זה איה סימנים מסימני אילוניות וכן אין לומר בהיפוך דמומי אילוניות יש להם קול ומדלל חשש לבדוק רגל לזיוק בנכסיו מה שא"כ בשאר המומין שלא היה לו לידע אבל לטולם לענין ביטול הקדושין חומר מוס דאילוניות משארי מומין עכ"פ במקום שלא היה לו לידע כגון בשקידשה כשהיא קטנה או כשנעשית אילוניות בלא סימני אילוניות כגון בזה שלא הביאה סימני נערוה עד רוב שטחיה דהמשנה סתמא קמלי ריבא דאילוניות משמע בכל אנפי אפילו בקדשה כשהיא קטנה שלא היה אז אפשרות להכיר הסימנים או כשנעשה אילוניות שלא ע"י סימני אילוניות הכל נכלל בדין האילוניות שאין לה כתובה וחוספת יש לה הרי מוכרת סברת הר"א מבורגיל והר"ם צפרק הישר דאילוניות שלא הכיר זה אין לנו לומר דמסתמא היה מקפיד ויבטלו הקדושין ארצה מסתמא אמרינן דקדוש הדבר דלא היה מקפיד בזה ומבואר אמרו בירושלמי דגיטין פרק הגולת ה"ח טרע לך שעילה הוא רואה לגרשה שהרי הרבה נישאו אילוניות וע"י שיש להם קורת רוח והם מקיימים אותן הרי דמוס דאילוניות עשוי הוא להספייס ואפשר דבטי הוא להספייס יותר מבשארי מומים ממוס שאינו ממוס כ"כ כמו שארי המומין אלא דאם חיבך כשנודע לו מזה לוח שהוא מקפיד בזה הרבה ולא היה רואה לקדשה אם היה יודע שהוא כן נחבטלו הקדושין דנאמן הוא בכך לבדד לנו דעמו במוס זה ובאופן זה ר"ל שזוה חיבך כשנחבדר לו שהיה אילוניות שהוא מקפיד בזה עד שלא היה מקדשה אם היה יודע שכן הוא אין לה אפילו חוספת ואינה לריכה גט כלל ול"ד לשארי המומין דלריכה גט מספק עכ"פ דבשארי המומין יש לומר שלא היה מקפיד בזה ואך עשה נמאסם בעיניו ואומר שהיה מקפיד גם בחמלה ועושה בזה מש"כ במוס דאילוניות דלא מימאסם אם לא היה מקפיד בזה גם עשה לא היה מקפיד וממוס עילה שרואה לגרשה לא חשדין לה שישקר לומר שהיה מקפיד להחיר א"ו לעלמא שאינו חשוד לקלוקלא בידי שמים וכס"ג ע"א נאמן אף בדבר שבערוה כיון שלא נחמקה לודאי א"א ודוק בזה. וכשוה עמה לאחר שטרע לו שהיא אילוניות ואינו מקפיד כלל דודאי יש לה גם עיקר כתובהה ולריכה גט שהרי אגלתי מלמא שהוא אינו מן המקפידין בזה כלל וגם עשה שוהה עשה לאחר שיועד שהוא אילוניות ואינו מקפיד בזה והוה דיטו בדין קטן שנשא אשה בעודו קטן וקיימה לאחר שהגדיל דכתובהה קיימה [ועיין בה"ט צפרק אלמנה ניווית מ"ט בזה] ומכ"כ דיש לה חוספת ולא דמי לקטן שהגדיל דאף דיש לה עיקר כתובהה

שקיימה עכ"ל חוספת אין לה דעם מה שחייב עלמו בעודו קטן אין בזה כלום ואם דעם עשה על שקיימה אין לנו לחייבו יותר ממה שנחייב הנושא אשה סהם לא מה שחייב עלמו ליתן לה בעודו קטן מש"כ באילוניות דכיון דהיה יכול לחייב עלמו ועשה אילגלי מלמא שהוא אינו מהמקפידין על מוס דאילוניות ומי שאינו מקפיד עליו לא הוה מוס כלל דודאי יש לה החוספת ג"כ ודין המשנה דקמלי אין לה כתובה משמע אבל גט לריכה וכן מה שאמרו על זה דדוקא עיקר כתובה אין לה אבל חוספת יש לה איירי בנחודם לו וגילם דעמו שאינו מקפיד אף לא קיימה לאח"כ ולכן לריכה גט וכן החוספת יש לו דלא הוה מקח טעום שהרי גלה בדעתו שאינו מקפיד על מוס זה אבל כיון שאם יקפיד בזה יבטלו הקדושין ג"כ לא חקנו חו"ל כתובה דהא יכול להויליא שיאמר שמקפיד בזה וכמש"כ בזה הרי נחבדר לך דין האילוניות שלא הכיר בם והרמב"ן בחידושו ליבמות ובגיטין (דף מ"ז ב') סובר כסברא הראשונה דאילוניות שלא הכיר בה אינה לריכה גט כלל אף מתקן בין קדשה כשהיא קטנה דאז אינה לריכה גט ובין קדשה כשהיא גדולה שהיה יכול לבדוק אותה קודם שקדשה או נשאה ואפשר דהמשנה דכתובות דקמלי אין לה כתובה אבל גט לריכה וכן חוספת יש לה איירי באופן זה דעכ"ל אין לחייב בכתובה דהוא אומר בפירוש שלא הכיר בה אבל חוספת כיון שלא חשש לבדוק מסתמא חייב עלמו בזה אבל זה דוחק גדול וכן קשה לסברא זו דין דרואה דם מחמת חשמיש שהכיס הרמב"ן בחידושו לנדע דיש לה חוספת אף שלא היה יכול לידע מזה [והא דלריכה גט יש לומר דמוס זה עשוי הוה להתרפאות ויכול להיות שקדשה על דעה כן דממא התרפא חתוין] א' ע"כ לדעתי נראה דהעיקר כסברא שכתבתי בזה בשם הר"א מבורגיל ודין נמלמא ספק אילוניות בודאי לריכה גט וחוספת כתובה מסופק אנכי אם יש לה אם הקפיד חיבך כששמע שדעתי נוטה שאף חוספת אין לה אבל מה אעשה שמסתמא דברי הרמב"ן בחידושו ליבמות הכל משמע שיש לה חוספת וע"כ בזה. וכפי הנראה מדברי ר"ם בספר הישר שהביאו בשמו הרמב"ן והרשב"א שסובר דלרצא דאוקי המשנה דיבמות בזהר בזה דכל קדושי אילוניות הוה ספק קדושין עכ"פ אף שהקפיד חיבך כששמע וסובר דרצא ור"א ביבמות (דף י"ב) ש"ה נחלקו בזה וזה ג"כ דוחק וגוף ספר הישר אינו חתם די לעיין בו ע"כ לדעתי נראה להכריע כדעת הר"א מבורגיל וכמו שפירשתי דעמו אף מחמת חומר הענין סתמיה הדברים צפניס: א"ה אמ"כ מלמתי בירושלמי ה"ב ח"ל ר' יונה אמר בלבד מן האירוסין ר"י אמר אפילו מן הנשואין עיין במפרש פ"מ ולי נראה שהירושלמי מתלק בין קידש ולא כנסה עוד ונמלמא אילוניות דאז הוה מק"ט ואינה לריכה אפילו גט מש"כ בכתובה ונמלמא אילוניות הוה עכ"פ ספק דממא כיון שכנסה ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ממרסא אף במוס דאילוניות שלא יבטלו הקדושין אבל כתובה אין לה שדעמו שהיא מקדושה אבל באופן שיוכל לגרשה בכל פה שירגס בלא כתובה ואפשר שאף היא ממרנית בכך ולכן לריכה גט מספק ור' יונה שסובר דלרס אילוניות כשהכיר בה אם היא ערוה פוטרת לרסה לכן אומר דהמשנה איירי בלא כנסה והוה מק"ט מש"כ במן הנשואין כיון דלריכה גט מספק עכ"פ אין לרסה מותרת לסברתו דלרס בזה אילוניות שהכיר בה פוטרת לרסה ודוק. עוד שם ר' יוסי אומר אף מן הנשואין (ר"ל דר') יוסי סובר דלרס בזה אילוניות מותרת לה להיבס אף בהכיר בהערוה שהיא אילוניות לכן מוקי המשנה אף מן הנשואין] במחורא תיגא חור טו ר"י (ר"ל דבמהדורא סברא חור ר' יוסי וסובר כג' יונה כ"ל] עוד שם ר"י קומי ר'

(א) והגדה וכנס הגאון בעל כ"מ שמעתי שהעיר מדברי רש"י דגיטין (דף מ"ז ב') דאילוניות שקדשה ובעוד שלא כנסה נמלמא אילוניות אף גט א"י ואם כנסה לריכה גט ממוס דאמרינן דאין אדם טעל בעילת זנות ומסתמא רואה שהיחה הקדושין באיזה אופן שהיחה ועכ"ל וע"כ ממוס שלא היה יכול להפעלות על הדעת אף שיך לומר בזה אין אדם טעל בעילת זנות ומחול דלא מסיק אדעתיה כלל מזה וכמ"ס הטוס' גיטין (דף מ"ז ב') ד"ה המוילא כו' ה"מ בשארי מומין אבל באילוניות לא מחיל כו' ושוד דמומין מסיק אדעתיה כו' אבל אילוניות דל"ש לא מסיק לבעול לשם קדושין ודוק וע"כ למשנה פ' יאיר פ"י במתור פורטו בזה;

ר' מנח כו' עד אלו במו מן הגשואין [ר"ל ער"ו הסכים לחזרה דר' יוסי ואומר בלשון פמיה על דברי ר"י דקודם חזרה אלו במו מן הגשואין בלא איילוניות לרעה אסורה מפני שניתוסף בו איילוניות לרעה מותרת ר"ל דר"ז סובר לרעה במו איילוניות כשהכיר בה אסורה ולכן מן הגשואין אף בלא הכיר בה אסורה ככ"ל דמן הגשואין הוה ספק שמא סבר וקבל ור"מ השיב לו שהעיקר במהדורה קמא דר' יוסי ור"ל איילוניות כמו שאינה בעולם כו' [ר"ל דר"ל סובר לרעה במו איילוניות אף בהכיר בה מתייבמת

כטעם הירושלמי בזה ולכן איירי המשנה אף מן הגשואין [ודוק]. ובידן סרים אדם ר"ל פלוני דכה שהוה בלא יבא והיא לא הכירה בו לדעתה היה נראה לומר דהוה קדושי טעות דאין לך מוס גדול מזה שהב"ד כשיודעו מזה יכריחו אותו לגרשה ועוד דמנין לו לומר דהיתה רוצה לפשות איסור ארבעה מסתמא לא היתה רוצה להתקדש לו באיסור ואין לך טעות גדול מזה ומה גרע זה ממקדש בדינך של כסף ונמלא שהוא של נחושת וכדומה דהקדושין בטלין דכיון דאמר לה או שראתה שהיא של כסף ונתרנית להתקדש בשל כסף אמרינן דאלו היתה יודעת שהיא של נחושת לא היתה נתרנית כמו כן בטעות בהאיש אם הוא דבר דאין לה לחשוב שיכול להיות כן ולא היה לה להתנות בזה ול"ד למקדש האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת וכו' או עשירה וכו' קדושין (דף מ"ט) דמקודשת דשם הוה לו לאסוקי אדעתיה דשמא אין הדברים כן כמו שאומרת שהיא עשירה או מתנהגת עמה כן אולי מטעת אותו והיה לו או לבדוק אחריה או להתנות בזה משא"כ באיסור לא היה לה לאסוקי אדעתיה שיעשה איסור לקדש אשה האסורה לו ולדעתו קרוב הדבר לומר דכל המומין דקיי"ל בהם שאם נולדו לאמר גשואין כופין אותו להוציא אם היה קודם נשואיה ולא היה לו באפשרות שדעת מהם שהקדושין בטלין והראיה בהגמרא היה רוצה לומר ב"ק (ק"ט) דאף יבמה שנפלה לפני יבם מוכה שחין שחלה בלא חילוי דאדעתיה דהכי לא היתה רוצה להתקדש לו ומתוך הגמרא דאשה קאמרה עב למיטב עון דו כו' ר"ל דאף דאם עלתה אדעתיה שמא ימות בלא בניס וזוקק ליבוס להמוכה שחין היתה נכנסת בספק זה והיתה מתקדשת לו משא"כ בהוה עולמו שנמלא מוכה שחין ולא היתה יודעת מזה ולא היתה יכולה לידע מזה בודאי הקדושין בטלין ועיין רש"י שם ד"ה דמינח ניהא לה להתקדש לראשון שהוא בריא על ספק זה שאם ימות סוּקק לאחיו וכמו כן בחופן שטפין אותו להוציאה ממחמת איסורא דודאי היה מקח טעות ולא היתה יודעת מזה לא היתה רוצה להתקדש לו כלל. ומה ששקלו וערו בכל הסוגיא דכתובות (דף ק"א) בחלמנה לכה"ג בלא הכיר בה אם יש לה כתובה או לא וכן לדעת רוב הפוסקים דגם היא מכלל הכרותיה דממאנת דיש לה תוספת כתובה וכן בכל חייבי לאוין שלא הכיר בה שפסקו סם הרמב"ם ורוב הפוסקים דיש לה תוספת וא"כ בע"כ לא נתבטלו הקדושין נראה לי דזה דוקא בחייבי לאוין כגון חלמנה לכה"ג גרושה וחלוהה לכהן הדיוט וממורת ונתינה לישראל וכדומה לזה דהיה להם לחקור בזה ולשאול למשל חלמנה לכה"ג היה לו לשאול עליה אם היא אלמנה וכן היא מסתמא יודעת שהוא כהן גדול וכן גרושה לכהן הדיוט היה לו לשאול עליה אם היא גרושה או לא. וכן היה לה לשאול עליו אם הוא כהן אם

לאו וכמו כן ממורת ונתינה לישראל אם היה חוקר אחריה בזה היה יודע מזה שמכירין ישראל ממוריס שבתיבם וכיון שלא הקפיד לחקור בזה נלאין הדברים דלא איכפת להם באיסורין ולכן א"א לבטל הקדושין והוה כמו בכל המומין דאם הם בגלוי או במקום שיש מרחץ בעיר שאינו יכול לטמון בזה כמבואר בכתובות (דף ע"ה ב') ודוק לכן יש להם תוספת דמסתמא כיון שלא דקדק לחקור אחריה מסתמא ניהא לו לקיימה באיסור ומחייב עולמו לתת לה תוספת בעבור שמתרנית לו והוה כמו האתנן שנאמר אשת אף שקנינו הוא על ידי איסור מה שאין כן בחייבי לאוין שא"א להם לידע מזה מקודם ולא הכירו בהם בודאי הוה הקדושין קדושי טעות דאין לך טעות גדול מזה שיכופו אותו לגרש כן נראה לי כדבר [א"ה] ובה יוסר הקשיא ששמעתי בשם הגאון ר' יחזקאל אלמנן מנוואהרדאק מהך דבכורות כמובר בשר טריפה בשביל בשר שחוסה שאין הלה משלם אף מה שנהנה שנפשו של אדם קלה בזה דהכא שאני שהיה לו לחקור אחר זה משא"כ כמובר בשר טריפה בחוקק בשר כשרה לא היה יכול לחקור בזה (א) ועוד נראה לי לחלק בזה דהכא אם נפשו חשקה באשה זו אף שאסורה היא עליו לא יחליפנה באחרת שרולה דוקא בזה משא"כ בבשר טריפה למה ירצה באיסור הכי יכול להשיג בשר כשרה ודוק בזה] אך מה אעשה שכל גדולי הראשונים לא העירו בזה כלל ע"כ לא אוכל להחליט כן וסתמתי בפנים שהוא ספק לדון בזה להתמיר דאין כל ספק קדושין עכ"ל בהלטרפות עוד חיזה עניינים המורים לבטל הקדושין יכולים בעת מעשה לפשות מעשה ולבטל הקדושין במקום עיגון גדול אך העיקר שיהיו המעשים ע"י גדולים כמורה וזיראת ה' ולאחר המתינות ומיקור הגלגל לענין חמור בזה וכן באם היה שחוק לגמרי והוא בחופן שאין לו רפואה לזה והאשה תיכף כשדעת לה מזה לוחה שאין רצונה כלל בהקדושין האלו ואם היתה יודעת מזה לא היתה מתקדשת לו הדעת נוטה שהקדושין בטלין שאין לך טעות יותר מזה וגם סב למיטב עון דו לא שייך בחופן זה ולא היתה יכולה לידע מזה וגם הוא דבר שאין ללבוש שיתרפא ול"ד לאשה הרואה דם בשעת תשמיש דלא נתבטלו הקדושין דשם הא ראויה היא לו עכ"פ בשלם ביאות הראשונות גם מלורף לזה שיש לה רפואה במשך השנים ואולי בהמשך העת מתרפא ויכול להיות שהיה מקדשה אף אם היה מעלה על דעתו ספק זה משא"כ בחופן שככתבי שאין להעלות על הדעת שיתרפא דודאי בטלים הקדושין אך מחמת שלא מלאטי לי חצר כסכרה זו ובאשת איש החמורה מפני שאני מדמה לא אעשה מעשה בזה ע"כ סתמתי בפנים להחמיר ולדון זה לספק קדושין ואח"כ מלאטי בתשובת חו"י (סי' רכ"א) שהעלה ג"כ כדעתו בזה:

הלכה יא (שענ) טומטום ואגדרוניגום שקידשו אשה או שקידשו איש הרי אלו קדושי ספק וצריכים גמ מספק:

הלכה יב (שעד) המקדש אחת מן העריות לא עשה כרום שאין קדושין תופסין לערוה חוץ מן הגדה שהמקדש הגדה הרי זו מקודשת קדושין גמורים (שעה) ואין ראוי לעשות כן:

אשת

אף שקנינו הוא על ידי איסור מה שאין כן בחייבי לאוין שא"א להם לידע מזה מקודם ולא הכירו בהם בודאי הוה הקדושין קדושי טעות דאין לך טעות גדול מזה שיכופו אותו לגרש כן נראה לי כדבר [א"ה] ובה יוסר הקשיא ששמעתי בשם הגאון ר' יחזקאל אלמנן מנוואהרדאק מהך דבכורות כמובר בשר טריפה בשביל בשר שחוסה שאין הלה משלם אף מה שנהנה שנפשו של אדם קלה בזה דהכא שאני שהיה לו לחקור אחר זה משא"כ כמובר בשר טריפה בחוקק בשר כשרה לא היה יכול לחקור בזה (א) ועוד נראה לי לחלק בזה דהכא אם נפשו חשקה באשה זו אף שאסורה היא עליו לא יחליפנה באחרת שרולה דוקא בזה משא"כ בבשר טריפה למה ירצה באיסור הכי יכול להשיג בשר כשרה ודוק בזה] אך מה אעשה שכל גדולי הראשונים לא העירו בזה כלל ע"כ לא אוכל להחליט כן וסתמתי בפנים שהוא ספק לדון בזה להתמיר דאין כל ספק קדושין עכ"ל בהלטרפות עוד חיזה עניינים המורים לבטל הקדושין יכולים בעת מעשה לפשות מעשה ולבטל הקדושין במקום עיגון גדול אך העיקר שיהיו המעשים ע"י גדולים כמורה וזיראת ה' ולאחר המתינות ומיקור הגלגל לענין חמור בזה וכן באם היה שחוק לגמרי והוא בחופן שאין לו רפואה לזה והאשה תיכף כשדעת לה מזה לוחה שאין רצונה כלל בהקדושין האלו ואם היתה יודעת מזה לא היתה מתקדשת לו הדעת נוטה שהקדושין בטלין שאין לך טעות יותר מזה וגם סב למיטב עון דו לא שייך בחופן זה ולא היתה יכולה לידע מזה וגם הוא דבר שאין ללבוש שיתרפא ול"ד לאשה הרואה דם בשעת תשמיש דלא נתבטלו הקדושין דשם הא ראויה היא לו עכ"פ בשלם ביאות הראשונות גם מלורף לזה שיש לה רפואה במשך השנים ואולי בהמשך העת מתרפא ויכול להיות שהיה מקדשה אף אם היה מעלה על דעתו ספק זה משא"כ בחופן שככתבי שאין להעלות על הדעת שיתרפא דודאי בטלים הקדושין אך מחמת שלא מלאטי לי חצר כסכרה זו ובאשת איש החמורה מפני שאני מדמה לא אעשה מעשה בזה ע"כ סתמתי בפנים להחמיר ולדון זה לספק קדושין ואח"כ מלאטי בתשובת חו"י (סי' רכ"א) שהעלה ג"כ כדעתו בזה:

הלכה יא (שענ) טומטום ואגדרוניגום שקידשו אשה או שקידשו איש הרי אלו קדושי ספק. דין הטומטום והאגדרוניגום כבר ביארתי לעיל בפ"ב באות ע"ג וע"ד ש"ה בכל פרטייהם ואין מהלורך לבטל הדברים:

הלכה יב (שעד) המקדש אחת מן העריות לא עשה כלום שאין קדושין תופסין לערוה חוץ מן הגדה שהמקדש אחת הכדה ה"ו מקודשת קדושין גמורים. דין דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות היא משנה מפורשת בקדושין (דף ס"ז ב') ושם בהסוגיא (דף ס"ז ב') ומבואר הוא בהרבה מקומות קדושין (דף מ"א)

(א) דגהה וכן יכולים לתרץ בזה דברי תשובת הרא"ש הובא כמור (סי' קכ"ז) דמי שגירש בגט מוקדם ולא נודע הדבר ונתקדשה בטעות זה לאחר ואח"כ נודע שדעת הרא"ש שאינה לריבה גט מהגטי דהוה קדושי טעות וזה תמוה דבמה עדיף זה מחייבי לאוין שלא הכיר בהם וכדברי ניהא דהכא לא היה לו להעלות על הדעת שהגט שלה היה מוקדם כן נראה ליישב סכרת הרא"ש עכ"ז דיש של הרא"ש לע"ג למעשה עיין פ"ג ע"ג בפ"ג דגטין שהרעיש העולם על פסק זה ועיין במשכ"ל פ"ג אות קפ"א בהגהה: